

Educating for Creative Thinking: The Waldorf Approach

By Joan Almon

การศึกษาเพื่อการคิดเชิงสร้างสรรค์ : วิธีการแบบ

วอลดอร์ฟ

โดย โจน ออลมอน

วิธีการแก้ปัญหาแบบเก่าไม่เพียงพอสำหรับปัญหาสมัยใหม่ นักการศึกษายอมรับกันโดยทั่วไปว่า คุณภาพของการคิดของเด็กนักเรียนอเมริกันกำลังเสื่อมถอยลง ในขณะที่การดำรงชีวิตสมัยใหม่ต้องการความสร้างสรรค์และชีวิตชีวาในการคิดของมนุษย์ ในบทความนี้เราจะมาสำรวจถึงมิติต่างๆของพัฒนาการการคิดเชิงสร้างสรรค์และบางวิธีการศึกษาวอลดอร์ฟได้ทำเพื่อบ่มเพาะการคิดเชิงสร้างสรรค์ให้นักเรียน

การคิดและเป้าหมายของการศึกษาวอลดอร์ฟ

ถึงแม้ว่าการศึกษาวอลดอร์ฟจะเกิดขึ้นมาถึง ๙๐ ปีแล้ว หลายคนเชื่อว่ามันจะแสดงศักยภาพอย่างเต็มที่ในศตวรรษที่ ๒๑ มากกว่าในศต.ที่ ๒๐ ความจริงที่ว่าการศึกษาวอลดอร์ฟมีการเติบโตทั่วโลกอย่างรวดเร็วในทศวรรษ ๑๙๗๐ และอัตราขยายตัวนี้เติบโตแบบเร่งในทศวรรษ ๑๙๙๐ บอกเราว่ามันอาจเป็นวิธีการศึกษาที่ทุกคนยอมรับเพราะมันสนับสนุนวิธีการคิดที่เหมาะสมกับยุคสมัย

ขณะเดียวกันวิธีการศึกษาระบบอื่นโดยเฉพาะการศึกษากระแสหลักกำลังถูกโจมตีอย่างหนัก ตัวอย่างเช่นโรงเรียนใน สรอ. กำลังเผชิญกับวิกฤตการณ์ในวิธีการคิดและนักการศึกษาทุกๆที่กำลังพยายามทำความเข้าใจอยู่ว่าทำไม วิกฤตการณ์นี้แสดงตัวออกมาทาง ๓ อาการหลัก ซึ่งมีการรายงานทางสื่อต่างๆ และในการประชุม

ทางวิชาการศึกษามากมาย ในระดับการศึกษาก่อนปฐมวัย (Preschool) เราพบว่าเด็กเป็นจำนวนมาก แสดงอาการของความเครียดและเรียนได้ไม่ดีในโรงเรียนอนุบาลแบบเร่งเรียน นักการศึกษาจำนวนมากบอกว่า เราควรจะใช้หลักสูตรแบบใช้การเล่นเป็นหลัก (play-oriented curriculum) ในโรงเรียนอนุบาล แทนการใช้หลักสูตรแบบเน้นวิชาการแบบที่เราทำมาตลอด ๒๐ ปีที่ผ่านมา ในระดับการศึกษาปฐมวัย (Elementary School) เรามักจะได้ยินเรื่องราวที่เด็กเริ่มหมดไฟเมื่อเรียนถึงชั้นประถมสามหรือสี่ พออายุเลยเก้าขวบ เด็กๆเป็นจำนวนมากเริ่มรู้สึกที่ไม่อยากจะเรียนอะไรอีกแล้ว ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (High School) นักการศึกษาพูดว่า ดูเหมือนว่าเด็กจำนวนมาก ไม่สามารถที่จะคิด ถ้าเราถามคำถามที่ชัดเจนที่ต้องการคำตอบแบบ ถูก/ผิด หรือแบบ multiple choice (a b c d) พวกเขาจะทำได้ดี แต่ถ้าเราตั้งคำถามให้พวกเขาคิดและให้อธิบายวิธีการแก้ปัญหาแล้วละก็ พวกเขาอาจจะหลงทางหรือทำไม่ได้ นักการศึกษาบางท่านดูเหมือนจะเห็นถึงความสัมพันธ์ของวิกฤตการณ์ทั้งสามนี้ แต่ถ้ามองจากจุดยืนของวอลดอร์ฟแล้วละก็จะได้ชัดเจนว่า ปัญหาในระดับประถมและมัธยมปลายในโรงเรียนนั้นติดต้ามมาจาก การเรียนการสอนเชิงวิทยาการ(เร่งเรียน) ในอนุบาล เหมือนกับกลางวันคืนที่ต้องติดตามกลางวันมา

สถานการณ์ในมัธยมปลายเป็นที่กังวลมากแก่สังคมอเมริกันซึ่งกำลังต้องการ การเร่งในเรื่องการคิด แต่กลับพบว่าตรงกันข้ามมันกลับกำลังเสื่อมสลาย ตอนนี้งานการศึกษา กำลังกังวลว่าจะหาทาง “สอนว่าจะคิดอย่างไร” กับพวกนักเรียน Jane Healy นักการศึกษาที่สนใจเรื่องงานวิจัยเกี่ยวกับสมองและพัฒนาการของจิตใจเขียนในหนังสือของเธอว่า

“การสอนทักษะในการคิด” เป็น “การเคลื่อนไหว” ที่มีกันมากในระบบการศึกษาของเรา เป็นผลตอบสนองต่อความกังวลที่ว่า “นายสมชายคิดอะไรต่อไม่ได้เลยจากสิ่งที่เขาอ่าน” โปรแกรมการสัมมนาเกี่ยวกับการสอนทักษะการคิด ขาดดีมากในการสัมมนาครู

Healy ยังบอกต่อไปว่านักเรียนต้องการกิจกรรมทางจิตใจสองอย่าง ถ้าหากต้องการเป็นนักคิดที่ได้รับการพัฒนา นั่นคือ การคิดเชิงวิเคราะห์ และการคิดเชิงสร้างสรรค์

การ(วิธี)คิดที่ดีต้องการทักษะในการวิเคราะห์ที่ดี แต่มันก็ต้องการจินตนาการหรือมโนภาพ (imagination) ด้วยเช่นกัน ต้องใช้สมองทั้งสองซีกในการสนับสนุน ไม่ใช่ใช้แต่ซีกซ้ายซึ่งเป็นเชิงเส้น (linear) และเกี่ยวกับการวิเคราะห์-คำศัพท์ เท่านั้น สมองซีกขวาซึ่งเก่งในเรื่องการมองและการหยั่งรู้ อาจจะทำให้แรงบันดาลใจ (inspiration) ขณะที่สมองซีกซ้ายจะเดินตามมาด้วยหน้าที่ของการรักษาเวลาและความเป็นจริง.....นักสังเกตการณ์บางคนซึ่งกังวลเกี่ยวกับความเสี่ยงของการคิดเชิงสร้างสรรค์ รวมไปถึงจินตนาการได้สนับสนุนวิธีการสอนและกิจกรรมในห้องเรียนซึ่งกระตุ้นสมองซีกขวา....แต่เห็นได้ชัดว่าจินตนาการแบบสร้างสรรค์ที่แท้จริงผุดขึ้นมาจากรากฐานของพัฒนาการซึ่งอยู่ลึกกว่านั้น ซึ่งรากฐานนี้อาจถูกละเลยมองข้ามไปทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน

รากฐานพัฒนาการเชิงลึกของการคิดเชิงสร้างสรรค์นี้เองที่ทำให้ข้าพเจ้า ในฐานะนักการศึกษาอลดอร์ฟสำหรับเด็กเล็กสนใจ ต้องมีการบ่มเพาะวิธีการคิดเชิงวิเคราะห์ซึ่งเป็นวิธีการที่สำคัญมากในชีวิตปัจจุบัน พร้อมๆกันกับวิธีการคิดเชิงสร้างสรรค์ แต่เนื่องจากวิธีการคิดเชิงวิเคราะห์ได้รับความสนใจอย่างมากอยู่แล้วในสังคมปัจจุบัน ข้าพเจ้าจะกล่าวถึงมันเพียงเล็กน้อย แม้ว่าอาจจะมีเรื่องราวอีกมากที่น่าจะกล่าวถึงในการที่จะรวมมันเข้าไปในหลักสูตรแบบสร้างสรรค์ จุดไฟก็สจะอยู่ที่อีกซีกหนึ่งของการคิด คือซีกของความสร้างสรรค์และจินตนาการ ในสภาพสังคมปัจจุบัน ความสร้างสรรค์ของจิตใจกำลังเผชิญกับอันตรายร้ายแรงที่จะเสื่อมสลาย เนื่องจากอิทธิพลของสื่อ เวลาที่เสียไปกับการเรียนเชิงวิชาการแบบแห้งๆ ความกดดันที่เกิดจากการสอบแบบมาตรฐาน ถ้าหากเราสามารถช่วยให้จิตใจของเด็กๆเติบโตได้ทั้งสองด้านอย่างมีพลัง เด็กๆก็จะสามารถมีวิธีคิดในรูปแบบใหม่ๆ รูปแบบที่เป็นที่ต้องการทั้งในปัจจุบัน

และในอนาคต เป็นที่ชัดเจนว่าเราต้องการวิธีการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ และเป็นสหวิทยาการในการแก้ปัญหาใหญ่ๆในโลก เช่น ปัญหาสถานะแวดล้อม มีการพุดกันมากเกี่ยวกับแนวความคิดที่แตกต่างซึ่งเป็นรูปแบบที่จำเป็นสำหรับอนาคต ความคิดดังกล่าวได้รับการนิยามว่าเป็นความคิดที่สร้างสรรค์ มีจินตนาการ และยืดหยุ่นซึ่งจะทำให้ได้ ideas หรือคำตอบที่หลากหลายสำหรับปัญหา พ่อแม่และนักการศึกษาให้ข้อสังเกตว่าพวกเขาพบแนวความคิดแบบนี้ในเด็กที่ผ่านการศึกษาแบบวอลดอร์ฟมา

ในประมาณปี ๑๙๗๐ ข้าพเจ้าเพิ่งเป็นครูใหม่ๆ และมีไฟที่จะหาวิธีการที่หลากหลายในการจัดการศึกษา ข้าพเจ้าและเพื่อนๆตั้งโรงเรียนเนิสเซอร์ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักในการรักษาให้จิตวิญญาณของเด็กๆมีชีวิตชีวาและเจริญเติบโต พวกเรามีประสบการณ์ถึงผลที่ชะงักงันของระบบการศึกษาของพวกเรา และเชื่อมั่นว่าจะต้องมีวิธีการที่ดีกว่าที่จะรักษาไฟที่อยู่ในจิตใจของเด็กๆให้ส่องสว่างต่อไป เมื่อเราพบกับการศึกษาแบบวอลดอร์ฟ พวกเราชอบแนวความคิดและวิธีการแต่ว่าเป็นพวกเด็กๆ (ที่เราสอน) ที่ทำให้พวกเราเชื่อว่าการศึกษแบบนี้ทำให้พวกเขาพึงพอใจอย่างลึกซึ้งซึ่งมากกว่าวิธีการอื่นๆที่พวกเราใช้กับพวกเขา ในขณะที่พวกเรานำแนวคิดของวอลดอร์ฟมาใช้ในห้องเรียน พวกเด็กๆก็หันมาหาและตีความแนวคิดแบบนี้อย่างกระหาย พวกเขาเปิดรับกับแนวความคิดวอลดอร์ฟเหมือนดอกไม้ที่เปิดรับแสงอาทิตย์ การตอบรับอย่างปิติมีมากกว่าวิธีการศึกษแบบอื่นๆที่เราใช้ พวกเด็กๆทำให้ข้าพเจ้าเชื่อว่าพวกเขารักการศึกษแบบวอลดอร์ฟ แต่ก็มีคำถามอื่นมากมายเกิดขึ้นในใจของข้าพเจ้า พวกเด็กๆจะมีวิธีคิดอย่างไรเมื่อพวกเขาอยู่ในชั้นมัธยมปลาย? พอเข้ามหาวิทยาลัยล่ะจะเป็นอย่างไร? แล้วพวกเขาจะดำรงชีวิตแบบไหน? เป็นปีที่ข้าพเจ้าจะถามครูวอลดอร์ฟที่มีประสบการณ์มากกว่า ข้าพเจ้าด้วยคำถามเหล่านี้เวลาที่ได้พบ

ครูวอลดอร์ฟมัธยมปลายคนหนึ่งเล่าเรื่องที่ข้าพเจ้าประทับใจมาก เมื่อยังเปิดโรงเรียนมัธยมปลายแบบวอลดอร์ฟใหม่ๆ โรงเรียน

มักแนะนำให้นักเรียนเกรด ๑๒ สมัครเรียนต่อในมหาวิทยาลัยที่ไม่ต้องแข่งขันกันมาก ชักนำให้พวกเขาไปเรียนมหาวิทยาลัยแบบ liberal arts เล็กๆ เมื่อเวลาผ่านไปความมั่นใจของโรงเรียนก็มีมากขึ้น และเริ่มชักจูงให้นักเรียนสมัครไปยังมหาวิทยาลัยชั้นนำ (Ivy League) ก็มีหลายคนที่จะเข้าได้ และเมื่อพวกเขาอยู่ปี ๑ ก็มีจดหมายจากมหาวิทยาลัยมาที่โรงเรียนมากมายบอกว่า “ส่งนักเรียนของพวกคุณมาอีก พวกเขาอาจไม่ใช่เด็กที่มีเซวานปัญญาดีที่สุดในที่เรามี แต่เท่าที่ผ่านมาพวกเขาเป็นพวกที่(กลมกล่อม)สมดุลดีที่สุดใน”

นักการศึกษาท่านอื่นที่เคยคลุกคลีกับนักเรียนวอลดอร์ฟได้สะท้อนภาพเหล่านี้เช่นกัน เช่น ศ. ไค้เคลเบิร์ก ศ.ทางชีววิทยาและผู้ชำนาญการหลักสูตรเตรียมแพทย์ของ มหาวิทยาลัย Adelphi ได้พูดไว้ดังนี้: ในช่วงสามสิบปีที่ข้าพเจ้าได้สอนมา มีการเปลี่ยนแปลงมากมาย ในพลวัตของกิจกรรม เมื่อคุณค่าบางอย่างและมาตรฐานของพฤติกรรมได้ถูกทำลาย ครั้งแล้วครั้งเล่าที่จะมีสิ่งที่ไม่เหมือนใครมาปรับสมดุลในชั้นเรียนของข้าพเจ้า: เด็กนักเรียนที่เรียนมาจากโรงเรียนวอลดอร์ฟนั่นเอง พวกเขาแตกต่างจากคนอื่นๆ โดยไม่มีข้อยกเว้นพวกเขาจะเอาใจใส่ (care) บุคคลอื่น มีความคิดสร้างสรรค์เป็นตัวของตัวเองในเรื่องคุณค่าที่แยกแยะได้ และเมื่อพวกเขาพูด มันจะแตกต่าง

เด็กที่จบจากโรงเรียนวอลดอร์ฟจะมองเห็นแก่นของความจริงซึ่งเรามักจะต้องบอกซ้ำ หรืออธิบายตอสอบแก่เด็กพวกอื่นๆ พวกเขาสนใจในภาพใหญ่ของจักรวาลและภาพจิ๋วของโครงสร้างของเซลล์ แต่พวกเขารู้ว่า เคมี ชีววิทยา และฟิสิกส์ บอกพวกเขาไม่ได้เกี่ยวกับธรรมชาติของความรัก ข้าพเจ้ามั่นใจว่าเด็กวอลดอร์ฟทุกคนเชื่อในระเบียบของจักรวาลและพวกเขาเชื่อว่าจิตใจของมนุษย์สามารถรับรู้อย่างลึกซึ้งถึงระเบียบเหล่านี้และซาบซึ้งถึงความงดงามของมัน

ในคาลิฟอร์เนีย โรงเรียนวอลดอร์ฟมีถึงแค่ชั้นแปด หลังจากนั้นนักเรียนจะย้ายไปเรียนยังโรงเรียนธรรมดา ที่ Marin Academy ซึ่งเป็น High School James Shipman บอกเราว่า สิ่งน่าทึ่งที่ผมพบเกี่ยวกับ

นักเรียนวอลดอร์ฟก็คือ พวกเขาถูกสอนมาให้คิด ผมคิดว่าพวกเขาเข้าใจโดยอัตโนมัติถึงความแตกต่างระหว่างการคิดเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งกับการจำ “คำตอบที่ถูกต้อง” เพื่อมาตอบข้อสอบ มันเหมือนกับว่าในตอนต้นๆที่พวกเขาเรียนหนังสือ พวกเขามีความคิดว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการตลอดชีวิต

ไม่ค่อยได้มีการศึกษาเชิงปริมาณเกี่ยวกับการศึกษาวอลดอร์ฟ แต่มีอันหนึ่งในเยอรมนี เปรียบเทียบนักเรียนวอลดอร์ฟกับนักเรียนจากโรงเรียนมัธยมปลายที่มุ่งเน้นให้นักเรียนเข้ามหาวิทยาลัยชื่อ Gymnasia ศาสตราจารย์ที่มหาวิทยาลัยบอนน์ศึกษาคะแนนสอบของนักเรียนวอลดอร์ฟ ๑,๔๖๐ คนที่ทำข้อสอบเข้ามหาวิทยาลัยเปรียบเทียบกับนักเรียนที่เรียนมาจาก Gymnasia พวกเขาคาดหวังว่านักเรียนจาก Gymnasia น่าจะมีคะแนนสูงกว่า เพราะหลักสูตรของรัฐมุ่งเน้นไปที่การสอบเข้ามหาวิทยาลัย แต่ผลกลับเป็นตรงกันข้าม ไม่เพียงแต่นักเรียนวอลดอร์ฟมีคะแนนสูงกว่านักเรียนจาก Gymnasia เท่านั้น แต่ถึงเรียนวอลดอร์ฟนานคะแนนก็ยังสูง ถึงแม้ว่าการสอบเข้ามหาวิทยาลัยไม่ได้เป็นการวัดวิธีคิดเชิงสร้างสรรค์ แต่ผลก็แสดงให้เห็นว่าการศึกษาวอลดอร์ฟแทนที่จะเป็นข้อด้อยกลับช่วยให้นักเรียนทำได้ดี

การมองมนุษย์แบบสามด้าน

การศึกษาวอลดอร์ฟปลูกฝังคุณภาพอะไรของมนุษย์ซึ่งรวมถึงความสามารถที่มีพลังในการคิด? เมื่อ Rudolf Steiner ตั้งโรงเรียนวอลดอร์ฟครั้งแรก เขาเน้นย้ำถึงกิจกรรมสามอย่างของ จิตวิญญาณมนุษย์ – การคิด, การรู้สึก และ การกระทำ Steiner เชื่อมโยงสามด้านนี้กับส่วนหลักของร่างกาย (Physical body) เขาให้ความสำคัญ การคิดกับสมองและระบบประสาท, การรู้สึกกับหัวใจและปอด ซึ่งเขาเรียกว่าระบบจังหวะ (Rhythmic system) และการกระทำ (Will activity) กับแขนขาและระบบเผาผลาญ (Metabolic system)

ทั้งสามส่วนแตกต่างกันแต่เชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด ส่วนหนึ่ง

จะทำงานไม่ได้ หากปราศจากอีกสองส่วน แต่ว่าแต่ละส่วนนำมาซึ่ง
คุณภาพที่เฉพาะตัวให้กับแต่ละบุคคล เมื่อเราพูดถึงบุคคลที่มีความ
สมดุลดี เรามักจะหมายถึงว่าทั้งสามด้านของคนผู้นั้น active และ
ทำงานประสานกันอย่างดี แต่ถ้าด้านใดด้านหนึ่งมีความโดดเด่น
อย่างแรง โดยที่อีกสองด้านถูกบดบังไว้ เราก็จะพบคนที่เป็นคนด้าน
เดียว (one-sided people) จากเงื่อนไขนี้ก็เลยทำให้เกิด stereotypes และ
caricatures (stereotype คือความเชื่อหรือความคาดเดาในบางสิ่งบาง
อย่างเกี่ยวกับกลุ่มคนหรือชนิดของปัจเจก ซึ่งอาจจริงหรือไม่จริง บวก
หรือลบ เช่น คนใต้เป็นคนกินเผ็ดมาก เป็นผู้ชายต้องใช้สีฟ้า เป็นผู้
หญิงต้องใช้สีชมพู ถ้าเป็นคนผิวดำคงไม่มีการศึกษากระมัง ฯลฯ
caricature แปลตามตัวก็คือ ภาพเขียนหรือ การ์ตูนล้อเลียน เช่น
การ์ตูนล้อนายสมัคร จะวาดรูปเป็นจมูกชมพูขนาดใหญ่ ในทาง
วรรณกรรม จะหมายถึง คนที่มักจะให้คุณค่าของบางสิ่งบางอย่างโอ
เวอร์เกิน หรือให้คุณค่าบางสิ่งบางอย่างน้อยเกิน) ยกตัวอย่างเช่น
ศาสตราจารย์แบบ caricature มักจะอยู่บนหอคอยงาช้าง เราจะเห็น
ภาพของคนที่มีแต่กิจกรรมทางการคิด โดยแยกตัวเองจากการรู้สึก
และการกระทำ ตรงกันข้าม เจ้ายักษ์ปีกหลัง ที่มีแต่กำลังและไม่มี
สมอง อาศัยอยู่ด้วยการกระทำ โดยใช้แขนขาและอยู่ได้ด้วยอาหาร
จำนวนมากที่เขากินเข้าไป ตรงกลางพวกศิลปินก็อยู่แต่ในโลกของ
ความรู้สึก สนใจแต่สัมพันธภาพระหว่างผู้คนโดยให้ความสนใจน้อย
นิดต่อ การปฏิบัติหรือปัญญาการคิด ทั้งหมดนี้เป็นสิ่งสุดโต่ง แต่จะ
เห็นได้ว่าเราจะเอียงข้างถ้าหากเราไม่ได้รับการปลูกฝังธรรมชาติทั้ง
สามด้านลงในตัวของเรา

Rudolf Steiner ไม่เพียงแต่อธิบายความสามารถทั้งสามด้านอย่าง
ละเอียดเท่านั้น แต่ได้บอกถึงว่าจะทำอย่างไรที่จะให้การศึกษาดังกล่าว
เพื่อที่จะพัฒนาความสามารถทั้งสามด้านนี้ การคิด, การรู้สึก และ
การกระทำ ไม่ได้มีพัฒนาการด้วยอัตราที่เท่ากัน ตรงกันข้ามจุด
สนใจจะอยู่ที่สิ่งหนึ่งจากนั้นก็อีกสิ่งหนึ่ง (พัฒนาที่ละอย่าง) ในช่วง
เจ็ดปีแรกของชีวิต เด็กจะอยู่ในโลกของเจตจำนง จะเรียนรู้ทุกสิ่งทุก

อย่างโดยผ่านกิจกรรมทางร่างกาย ในช่วงนี้การเรียนรู้ทุกอย่างเกิดขึ้นทั้งหมดแทบจะในลักษณะที่ไม่รู้ตัว (unconscious) ผ่านการเลียนแบบผู้ใหญ่และเด็กที่โตกว่า ระหว่างอายุประมาณเจ็ดถึงสิบสี่ปี โลกของความรู้สึกจะเป็นตัวนำที่แรงที่สุด และสิ่งต่างๆที่ถูกสอนผ่านจินตนาการ (imagination) และศิลปะจะสามารถทะลุทะลวง (penetrates) เข้าไปในตัวเด็กได้อย่างลึกซึ้ง สัมพันธภาพกับบุคคลอื่นก็มีความสำคัญมากในช่วงนี้เช่นกัน ในโรงเรียนวอลดอร์ฟสิ่งเหล่านี้จะได้รับการปลูกฝังโดยสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครูประจำชั้นซึ่งจะอยู่กับเด็กไปตลอดแปดปี ครูประจำชั้นจะสอนวิชาหลักทั้งหมดและจะปลูกฝังสัมพันธภาพที่ลึกซึ้งกับเด็กๆและครอบครัว เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งว่านอกจากความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการแล้ว ครูยังปลูกฝังความเป็นระเบียบหรือกฎเกณฑ์ (orderliness) และความเคารพที่แข็งแกร่งต่อขอบเขต (boundaries) ต่างๆในชั้นเรียน คุณภาพเหล่านี้จะปรากฏออกมา (emerge) ในการคิดของนักเรียนต่อไป

ในมัธยมปลาย การคิดเชิงความรู้ (cognitive) และเขาวนปัญญา (intellectual) จะถูกปลูกให้ตื่นอย่างแรง และเด็กๆจะเรียนรู้กับครูซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในแต่ละวิชา เด็กๆจะได้รับความช่วยเหลือในการสังเกตปรากฏการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวิชาวิทยาศาสตร์โดยมุ่งหวังให้พวกเขาสามารถคิดค้นข้อสรุปของตัวเองและเรียนรู้ที่จะอธิบายและปกป้อง (defend) ข้อสรุปนั้นๆ แรงขับเคลื่อนอยู่ที่การพัฒนาข้อยุติ (judgment) ที่เป็นอิสระของนักเรียนแต่ละคนมากกว่าที่จะป้อนบทสรุปที่สำเร็จรูปแล้ว โดยการคิดและทำงานกับมุมมองต่างๆกันในการศึกษาของพวกเขา เด็กๆจะเริ่มเชี่ยวชาญในการมองปัญหาจากหลายๆมุมมองและซาบซึ้งถึงความแตกต่างที่พวกเขาค้นพบ

และเมื่อการคิดในชั้นมัธยมปลายอยู่บนพื้นฐานของการรู้สึกที่ได้รับการปลูกในชั้นประถมและอยู่บนพื้นฐานของการกระทำ (เจตจำนง :will) ที่ถูกปลูกฝังในชั้นก่อนปฐมวัย ผลที่ได้ก็คือจิตใจ (mind) ที่มีลักษณะแบบจินตนาการที่สร้างสรรค์ (thinking+feeling) ประสานอยู่กับความปรารถนาอันแรงกล้าที่จะนำแนวความคิดมาสู่

การปฏิบัติที่เป็นจริง (thinking+will) เป็นหัวใจที่มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิทยาศาสตร์หรือโลกแห่งธรรมชาติในด้านหนึ่งกับมนุษยชาติหรือโลกของหมู่มวลมนุษย์ในอีกด้านหนึ่ง จิตใจนี้จะมีปิติจากการผสมผสานของการทะลุทะลวงของทั้งโลกธรรมชาติและโลกมนุษยชาติ จิตใจแบบนี้จะสามารถเห็นกิจกรรมของมนุษย์ซึ่งรวมถึงการคิด ว่าเป็นศิลปะที่ผสมผสานอย่างลงตัวของจักรวาลที่ใหญ่กว่า การปลูกฝังการมองภาพของโลกเป็นส่วนสำคัญของการศึกษาวอลดอร์ฟ

จากช่วงก่อนปฐมวัยเป็นต้นมา sense ของความมหัศจรรย์, ความรู้สึกสำนึกบุญคุณ และการแสดงความเคารวะจะถูกปลูกฝังลงในเด็ก เขาจะมองเห็นตัวเองว่าเป็นส่วนหนึ่งของจักรวาลที่ยิ่งใหญ่กว่า ซึ่งผู้สร้างจะมีบทบาทที่ยิ่งใหญ่ การศึกษาวอลดอร์ฟไม่ใช่การสอนศาสนาแต่ Rudolf Steiner เองพูดถึงเสมอๆเกี่ยวกับ sense ของความมหัศจรรย์ในความเป็นเด็ก และความสำคัญในการปลูกฝังมันในฐานะเป็นต้นกำเนิด (precursor) ของการคิด เขาอธิบายมันว่า “เป็นสิ่งสำคัญอย่างที่สุดที่ว่า ก่อนที่เราเริ่มต้นที่จะคิด ก่อนที่เราเกือบจะเริ่มขับเคลื่อนกระบวนการคิด เราน่าจะประสบกับเงื่อนไขแห่งความมหัศจรรย์” ถึงแม้ว่าโรงเรียนวอลดอร์ฟจะไม่สังกัดสถาบันศาสนาใดๆ ในโรงเรียนวอลดอร์ฟ จะถูกเติมเต็มด้วยความเคารพนับถือเคารวะต่อด้านที่เหนือมนุษย์(ศักดิ์สิทธิ์)ของคน มนุษย์ถูกมองว่าเป็นสะพานเชื่อมระหว่างอาณาจักรของชีวิตโลกและอาณาจักรชีวิตเหนือโลก และการศึกษา วอลดอร์ฟก็ให้พื้นที่สำหรับอาณาจักรทั้งสอง

การวางพื้นฐานสำหรับการคิดแบบสร้างสรรค์

พัฒนาการของการคิดเป็นเรื่องราวที่มีมากมายและซับซ้อน และเราสามารถเพียงแต่แนะนำอย่างสั้นๆในบทความที่มีความยาวขนาดนี้ ข้าพเจ้าขอมุ่งเน้นความสนใจไปยัง เจ็ดขวบปีแรกด้วย เหตุผลสองประการ ประการแรกพัฒนาการก่อนปฐมวัยเป็นความสนใจและงานของข้าพเจ้าเป็นเวลาสี่สิบปี และประการที่สองก็คือเป็น

ช่วงเวลาหกหรือเจ็ดขวบปีแรกของชีวิตที่จะสามารถวางพื้นฐานการคิดเพื่อจะเอาไว้ใช้ได้ตลอดชีวิต การดูดซับความรู้เชิงวิชาการสามารถรอได้จนกระทั่งชั้นประถมปีที่หนึ่ง แต่ในชีวิตช่วงก่อนปฐมวัยเต็มไปด้วยประสบการณ์ที่มีอิทธิพลต่อวิธีการทำงานของจิตใจและต่อความจริงที่ว่าจิตใจดังกล่าวจะเข้มแข็งหรืออ่อนแอในพลังความคิดเชิงสร้างสรรค์

สามปีแรก

เราอาจจะกล่าวได้ว่าขั้นตอนพื้นฐานการคิดได้รับการบ่มเพาะในช่วงสามขวบปีแรกของชีวิตเมื่อเด็กอยู่ที่บ้าน ในขวบปีแรกเด็กมักจะพุ่งความสนใจไปที่การเคลื่อนไหวทางกาย เขาจะค่อยๆ ควบคุมศีรษะ ลำตัว และแขนขาได้ ควบคุมหัว (ผงกหัว) พลิกคว่ำ ลุกขึ้นนั่ง ยืน และเดิน เป็นสิ่งที่พ่อแม่ทุกคนรอคอยอย่างกระวนกระวาย ประมาณหนึ่งขวบเมื่อเด็กเดินได้ด้วยตัวตั้งตรงแล้ว เขาก็จะละทิ้งอาณาจักรแนวราบแล้วเข้าสู่อาณาจักรของแนวตั้ง เด็กจะเริ่มมองโลกจากมุมมองใหม่

ในขวบปีที่สองเด็กจะเริ่มต้นเรียนรู้และเก็บเกี่ยวภาษา เด็กจะเริ่มพูดได้ ตอนต้นๆ มักจะเป็นคำนามเพื่อเรียกสิ่งของ เด็กจะเริ่มรวมกลุ่มและคัดแยกโลกรอบๆ ตัวเองโดยกระบวนการเรียกชื่อ ยกตัวอย่างเช่น “หมา” เป็นที่ชื่นชอบของฮานน่าห์มาก คำพูดคำแรกของเธอก็คือ “หมา” และเป็นช่วงระยะเวลาหนึ่ง “หมา” จะหมายถึงสัตว์ที่เคลื่อนที่ได้ ไม่ว่าจะมียี่ขาหรือสองขา แต่เธอจะค่อยๆ เรียนรู้ว่า แม่ พ่อ และมนุษย์คนอื่นๆ ไม่ใช่ “หมา” แต่มีชื่อของตนเอง ต่อมาเธอก็เริ่มตระหนักรู้ว่า ไม่ใช่สัตว์สี่เท้าทุกตัวที่เรียกว่า “หมา” เมื่อเธอเริ่มแยกแยะ หมา จาก แมว กระรอก และสัตว์อื่นๆ ในกรณีของฮานน่าห์ เราจะเห็นได้ว่าพัฒนาการของภาษามีมากกว่า การรู้จักและจดจำคำพูด มันเป็นกระบวนการทั้งหมดที่คัดแยกสิ่งต่างๆ บนโลกรอบตัว และใส่ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเหล่านั้น

จากการพูด รูปแบบแรกเริ่มของการคิดก็เริ่มปรากฏขึ้น ยิ่งเด็กมีความสามารถในการอธิบายโลกด้วยคำพูด เด็กก็เริ่มต้นที่จะคิด

ไตร่ตรองและพยายามที่จะเข้าใจโลก จึงเลยมาถึงจุดของคำถามที่มีคำว่า “ทำไม” เมื่อเด็กพยายามที่จะเข้าใจโลก ทำไมท้องฟ้าจึงเป็นสีฟ้า ทำไมพระอาทิตย์เป็นสีเหลือง คำตอบเกี่ยวกับสภาวะทางภูมิอากาศและก๊าซที่ลูกใหม่ในดวงอาทิตย์ไม่มีความหมายสำหรับเด็กเล็กๆ แต่คำตอบเกี่ยวกับคุณภาพของธรรมชาติและความรู้สึกที่สิ่งเหล่านั้นทำให้เรามี ก็ทำให้พวกเขาพึงพอใจแล้ว จิตใจของเด็กเข้าใจว่าท้องฟ้าเปรียบเหมือนกับผ้าห่มผืนใหญ่ที่ปกคลุมพวกเราและทำให้เรารู้สึกปลอดภัย ในขณะที่พระอาทิตย์สีเหลืองทำให้เราอบอุ่น เด็กอายุสามขวบทำทนายให้เรากลับไปสู่จินตนาการและความมหัศจรรย์ในความคิดของเราตอนเป็นเด็ก ในขณะที่พวกเราคิดไตร่ตรองถึงคำถามของพวกเขา

ในขวบปีที่สาม ขณะที่เด็กเข้าสู่อาณาจักรของการคิดที่เต็มไปด้วย ความคิดฝัน (fantasy) มีการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างเกิดขึ้น ถ้ามองอย่างผิวเผินเราอาจจะไม่รู้สึกว่าสิ่งเหล่านี้เกี่ยวกับการคิด แต่ความเป็นจริงแล้ว สิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบของการคิดและบอกเราถึงธรรมชาติของความคิดของมนุษย์ พัฒนาการที่สังเกตเห็นได้ง่ายก็คือคำว่า “ไม่” สำหรับพ่อแม่ที่เจ้าระเบียบ เด็กอาจเปรียบเหมือนอสูรร้ายที่เข้ามาในบ้าน แต่ความจริงแล้วสิ่งที่เด็กต้องการพูดก็คือ “ถอยไปและให้พื้นที่แก่ฉันสักหน่อย จะมีบางสิ่งบางอย่างใหม่เกิดขึ้น” สิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นก็คือความรู้สึกถึงตัวตนที่กำลังปรากฏออกมา การเริ่มต้นถึงความรู้สึกของคำว่า “ฉัน” (I) คำพูดคำว่า “ฉัน” เป็นคำพูดเฉพาะบุคคลที่ไม่สามารถสอนได้จากภายนอก มันต้องปรากฏขึ้นมาเองจากภายใน ก่อนที่จะเริ่มใช้คำพูด “I” เด็กๆ จะพูดถึงตัวเองว่า “Johny wants milk” หรือ “Me wants milk” แต่ตอนนี้เด็กจะใช้คำว่า “I want milk” เป็นประโยคที่แสดงความรับรู้ในตัวตนของเด็ก

เมื่อเด็กรู้สึกเริ่มรับรู้สัมผัสของตัวตนใหม่นี้ บางทีพวกเราอาจรู้สึกว่า เด็กๆ จะไม่หลงเหลือ การรับรู้ในสัมผัสของคำว่า “พวกเรา” การรับรู้เชิงสังคมจะถูกปิดไปอยู่ด้านข้างชั่วคราว ดูเหมือนว่าไม่มี

ใครหน้าไหนในโลกที่จะมี ego สูงได้เท่ากับเด็กวัยสามขวบซึ่งมีพลัง
เจตจำนงที่แรงกล้าซึ่งเพิ่งค้นพบความเป็น “ฉัน” ใหม่ๆ การคำนึงถึง
คนอื่นดูเหมือนจะหายไปชั่วคราว มีแต่ความเป็นฉันหลงเหลืออยู่ โชค
ยังดีที่พัฒนาการขั้นต่อไปจะนำมาซึ่งความสนใจในโลก และเด็กจะ
เริ่มรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งขององคาพยพสังคมที่ใหญ่กว่าตัวเราอีกครั้ง
หนึ่ง การตระหนักรู้ในตัวตนเองเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการคิด เพราะ
ในการคิดเราจะต้องหันหน้าเข้าหาตัวเอง เราจะไม่ยืนอยู่กลาง
ตลาดสดเพื่อคิดอะไรบางอย่าง เราจะไม่ยัดตัวเองเข้าสู่หอคอย
งาช้างในจิตใจของเรา Descartes (René Descartes เป็นนักปรัชญา นัก
คณิตศาสตร์ นักฟิสิกส์ ชาวฝรั่งเศส เป็นบิดาของวิชา
เรขาคณิตวิเคราะห์ Cartesian Co-ordinate ได้มาจากชื่อของเขา) พูดว่า “I
think, therefore I am” (ฉันคิดเพราะฉะนั้นฉันจึงเป็นฉัน”) แต่เด็กสาม
ขวบดูเหมือนจะพูดว่า “ฉันเป็นฉัน เพราะฉะนั้นฉันคิด” ประสบการณ์
ของ “I am” (ฉันเป็นฉัน) และประสบการณ์ในการคิดจึงเดินไปคู่กัน
มีพัฒนาการที่สำคัญอย่างหนึ่งในเด็กที่เกิดขึ้นควบคู่ไปกับ
พัฒนาการของการคิดในช่วงประมาณสามขวบ นั่นก็คือการเกิด
จินตนาการความคิดฝัน (fantasy) ประมาณสองขวบครึ่ง การเล่นของ
เด็กจะค่อยๆ ห่างจากความเป็นจริง และจะถูกเติมด้วยความคิดฝัน
การเคาะหม้อและกระทะไม่เพียงพอเสียแล้ว ตอนนี้หม้ออาจกลายเป็น
บ้านและช้อนอาจกลายเป็นคนที่อยู่ในบ้าน ถ้าเราให้ขามใส่ทราย
ไบหนึ่งแ่งเด็กสองขวบ ซึ่งยังกำลังคัดแยกความเป็นจริงของโลกอยู่
แล้วบอกว่านี่เป็นเค้กวันเกิด เขาจะเอามันใส่ปาก ถ้าเอาให้เด็กสาม
ขวบเขาจะมองด้วยความสงสัยแล้วถามว่า “นี่เล่นดั่งต่างไซ้ไหม” ถ้า
เอาให้เด็กสี่ขวบพวกเขาจะรู้ว่ามันเป็น เค้กของเล่นและจะหากิ่งไม้
ไบไม้มาแต่งมัน แล้วชวนเพื่อนๆ มาเลี้ยงวันเกิด เมื่อความคิดฝันเกิด
ขึ้นมันจะทำให้เด็กๆ เล่นได้กับของที่ง่ายที่สุดและเปลี่ยนมันไปเป็นสิ่ง
ที่พวกเขาต้องการในการเล่น ความคิดฝันซึ่งเกิดขึ้นในเวลาพร้อมๆ
กันกับการคิดเป็นหุ้นส่วนที่ทรงพลังกัน ถ้าเรายอมให้ความคิดฝัน
สูกองอมไปพร้อมๆ กับการคิด ทั้งสองสิ่งนี้ก็จะได้กลายเป็นความ

คิดสร้างสรรค์ นั่นก็คือความสามารถที่มีจินตภาพ ไม่เพียงแต่เห็นว่าสิ่งต่างๆเป็นอย่างไร แต่รวมไปถึงว่ามันควรจะเป็นอย่างไร

เป็นที่น่าเสียใจว่า การศึกษายุคใหม่เข้าใจผิดเกี่ยวกับความสำคัญของความคิดฝันในพัฒนาการของการคิด ในช่วงกว่ายี่สิบปีที่ผ่านมาการปลูกฝังความคิดฝันที่ดีในเด็กเล็กๆถูกละเลยไปในศูนย์เด็กเล็กของอเมริกา พวกเราให้ความสำคัญกับพัฒนาการด้านความสมเหตุสมผล (ตรรกะ) กับเขาวนปัญญามากเกินไป จากมุมมองของวอลดอร์ฟการขาดความคิดฝันในเด็กเล็กนำไปสู่ปัญหาของความเครียด การหมดไฟ และการไร้ความสามารถในการคิด (คิดไม่เป็น) ซึ่งเป็นโรคระบาดในเด็กนักเรียนอเมริกัน อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์เข้าใจถึงความสำคัญของความคิดฝัน (fantasy) ว่าเป็นส่วนสำคัญในความคิดของมนุษย์ในปัจจุบันโดยได้กล่าวว่า “เมื่อข้าพเจ้าตรวจสอบตัวเองและวิธีการคิดของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าสรุปได้ว่า พรสวรรค์ในการคิดฝันมีความหมายต่อข้าพเจ้ามากกว่าทักษะอื่นๆสำหรับการคิดแบบนามธรรมเชิงบวก”

The Kindergarten

ถ้าหากเด็กเข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาลวอลดอร์ฟที่รับเด็กคละอายุที่เหมาะสม สามขวบครึ่งแล้ว โดยปกติ “ความเป็นฉัน” ของเด็กจะมีความแข็งแรงแล้วและความสนใจในชีวิตนอกตัวเองและนอกบ้าน เริ่มต้นขึ้น: เด็กจะเข้าชั้นอนุบาลในเวลาที่พักแห่งความคิดเพื่อฝันได้รับการปลูกและเริ่มต้นแสดงมันออกมาอย่างมีชีวิตชีวา ความคิดเพื่อฝัน (fantasy) ของเขาจะมีพัฒนาการไปหลายขั้นในช่วงชั้นอนุบาล ในตอนแรกfantasyซึ่งยังอ่อนเยาว์และอุดมสมบูรณ์จะผุดขึ้นมาเหมือนกับฟองอากาศของซูปรสเลิศคล้ายกับเรื่องในเทพนิยายกริมม์ มันจะไหลไปทุกหนทุกแห่ง fantasyของเด็กจะเต็มไปด้วยกิจกรรมและการเปลี่ยนแปลงทำให้เด็กสามขวบมีการเคลื่อนไหวอย่างสดใสไม่รู้จักเหนื่อย

เด็กๆจะเริ่มโพล่ไปที่การเล่นอย่างค่อยเป็นค่อยไป เด็กอายุสี่ขวบจะจัดตั้งการเล่นของตัวเองและเล่นอยู่อย่างนั้นได้มากกว่าครึ่ง

ชั่วโมง เด็กอายุสามขวบกับสี่ขวบ จะยังค่อนข้างเหมือนกันในการเล่น เพราะว่าทั้งสองช่วงอายุจะสร้างสิ่งที่ต้องการเล่นขึ้นมาจากสิ่งที่มีอยู่ตรงหน้า โดยปกติพวกเขาจะมาโรงเรียนโดยไม่มีอะไรเลยว่าจะเล่นอะไรและรอคอยการกระตุ้น เขาจะเริ่มเห็นวัตถุต่างๆและความคิดฝันจะแปลงมันไปเป็นสิ่งที่เขาต้องการ จะช่วยได้อย่างมากกับความคิดฝันซึ่งกำลังเติบโตถ้าเราให้วัสดุที่ใช้เล่นแบบง่ายๆและเป็นธรรมชาติด้วย ท่อนไม้ หิน ผ้า หรือวัสดุก่อสร้างแบบอื่น เด็กๆจะสามารถสร้างสิ่งต่างๆตามที่เขาต้องการโดยไม่มีขีดจำกัดตามความคิดฝันของเขา ระดับเพลิงเด็กเล่นที่หรรษาเหมือนจริงจะไม่มีประโยชน์ถ้าตอนนั้นเด็กอยากเล่นยานอวกาศ แต่เก้าอี้ ผ้า และเชือกจำนวนหนึ่งอาจกลายเป็นยานพาหนะอะไรก็ได้ที่เด็กต้องการ

ระดับใหม่ของการเล่นจะเริ่มต้นเมื่ออายุประมาณห้าขวบ ซึ่งเด็กอายุขนาดนี้จะมาโรงเรียนด้วยใจเต็มใจ พวกเขาไม่ต้องการแรงกระตุ้น (Inspiration) จากสิ่งของที่มีอยู่ แต่จะเริ่มต้นจากใจเต็มใจที่จะเล่นและจะแสวงหาและสร้างวัตถุต่างๆตามที่เขาต้องการ พวกเขาเล่นกับการเล่นที่สร้างสรรค์ขึ้นมาได้เป็นชั่วโมงและอาจจะเล่นกับใจเต็มใจได้เป็นเวลาหลายวัน สำหรับเด็กหกขวบกระบวนการนี้ก้าวหน้าไปอีกขั้นหนึ่ง พวกเขาจะมีใจเต็มใจ แต่โดยปกติจะต้องการวัสดุแค่ไม่กี่อย่างเพื่อทำให้ใจเต็มใจนั้นสำเร็จ พวกเขาอาจจะใช้เวลาสร้างบ้านหรือยานพาหนะตั้งนาน แต่อาจจะเอา props สองสามอย่างเข้าไปด้วย เขาจะ"เล่าเรื่อง"การเล่นแทนโดยพยายามอธิบายขั้นตอนของการเล่นผ่านการพูดคุย สิ่งที่เกิดขึ้นข้างนอกโดยใช้สิ่งของวัสดุและแขนขาตอนนี้จะเริ่มเกิดขึ้นข้างใน ขณะที่จินตภาพ (Imagination) เริ่มเกิดขึ้น

Bronja Zahlingen ครูวอลดอร์ฟอนุบาลคนหนึ่งจากเวียนนา เล่าเรื่องเกี่ยวกับการเปลี่ยนจาก fantasy play ไปเป็น imaginative play ให้กับข้าพเจ้า ตอนเป็นเด็กเธอชอบเล่นกับสิ่งของเล็กๆที่ขอบหน้าต่างในห้องนอนของเธอ เธอจะสร้างฉากขึ้นมาโดยใช้ฉากหลังที่มองเห็นได้จากหน้าต่าง(เป็นเมือง) และใช้ตุ๊กตาเป็นตัวคนในการเล่น เธอเล่นกับมันได้เป็นเวลานาน เธอจำได้ว่าวันหนึ่งเมื่อเธออายุได้ประมาณหกขวบ

เธอสร้างจากตามปกติแต่แล้วเธอก็หลับตาลงและเริ่มเล่น"ข้างใน"โดยไม่ได้ลงมือเล่นเอง จินตภาพ(Imagination) ได้ถูกปลุกขึ้นและเธอก็สามารถเล่นของเธอได้โดยวิธีใหม่

พัฒนาการของจินตภาพ(Imagination)เป็นขั้นตอนสำคัญของการคิด แต่เมื่อไรที่พัฒนาการของความคิดฝัน(fantasy) ถูกลดทอนลงพัฒนาการของจินตภาพก็จะได้รับผลเสียไปด้วย ถ้าไม่มีจินตภาพพวกเราจะนึกภาพมนุษย์ในประวัติศาสตร์ไม่ออก จะมีปัญหาเกี่ยวกับคำพูดที่ใช้อธิบายคณิตศาสตร์ หรือกับตัวละครในหนังสือ การเรียนวิชาทางวิชาการโดยไม่มีจินตภาพเป็นเรื่องน่าเบื่ออย่างยิ่ง และไม่เป็นที่น่าแปลกใจเลยว่าเด็กๆที่ได้รับการสอนมาโดยไม่ได้รับการบ่มเพาะด้านจินตภาพ จะรู้สึกเบื่อหน่ายเป็นอย่างยิ่งในการเรียนในระดับประถม จินตภาพที่กำลังเกิดใหม่ไม่ได้รับการบำรุงและหล่อเลี้ยงให้เติบโต เด็กๆที่ถูกบังคับให้เร่งเรียนวิชาการในชั้นอนุบาลอาจได้รับความทุกข์จากปัญหาที่ลึกกว่า เพราะว่าจินตภาพในตัวพวกเขาแท้งก่อนที่จะได้เกิด มีข้อบ่งชี้ว่าเด็กๆที่เรียนการอ่านหนังสือก่อนอายุหกหรือเจ็ดขวบจะสูญเสียข้อได้เปรียบของวัยเยาว์นี้ พวกเขาจะเลิกสนใจการอ่านและอาจจะหมดไฟ (burn out) ในที่สุด ซึ่งก็ไม่น่าประหลาดใจเพราะลองคิดดูสิว่า การอ่านและการเรียนจะน่าเบื่อแค่ไหนถ้าไม่มีจินตภาพที่จะนำสิ่งที่อ่านหรือเรียนมาทำให้มันมีชีวิต ตรงกันข้ามจากประสบการณ์ของข้าพเจ้า เด็กๆที่เป็นนักเล่นตัวขงและมีความคิดฝันมากในโรงเรียนอนุบาล มีแนวโน้มที่จะเป็นเด็กประถมที่มีจินตภาพที่ดี ที่มีความสนใจในการอ่าน พวกเขายังมีแนวโน้มที่จะปรับตัวทางอารมณ์ได้ดีทั้งในช่วงที่ยังเป็นเด็ก เป็นวัยรุ่น หรือเป็นผู้ใหญ่

Sarah Smilansky et. al. ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเล่นแบบคิดฝัน (fantasy play) ในช่วงชั้นอนุบาลกับพัฒนาการทางจิต (mental development)รวมทั้งพัฒนาการทางสังคมและอารมณ์ (social and emotional development)ในช่วงเวลาต่อมาของชีวิต พวกเขาพบว่าเด็กๆที่เล่นได้ดีในสิ่งที่เรียกว่า socio-dramatic play จะแสดงความ

สามารถได้ดีในพัฒนาการทางการรับรู้อื่นๆ เช่นความสามารถทาง
เชาวนปัญญา สมาธิที่ยาวนานกว่า สร้างสรรค์และจินตนาการ
มากกว่า พวกที่เล่นเก่งจะมีความใส่ใจในผู้อื่นมากกว่า ก้าวร้าว
น้อยกว่า และโดยทั่วไปจะปรับตัวทางสังคมและอารมณ์ได้ดีกว่า
นอกจากนี้เด็กๆที่เล่นเก่งจะมีความสามารถมากกว่าในการมองจาก
มุมมองของคนอื่น และไม่ค่อยแสดงความกลัว ความเสียใจหรือความ
อ่อนล้า สิ่งที่ Smilansky ค้นพบยังชี้ให้เราเห็นว่า วัสดุที่ใช้เล่นแบบ
ปลายเปิด ช่วยสร้างพัฒนาการเหล่านี้ได้ดีกว่า”ของเล่น” หรือ สื่อการ
สอนที่มีรูปร่างชัดเจน งานของเธอเป็นการยืนยันอย่างชัดเจนถึง
ความสัมพันธ์ระหว่าง fantasy play ในเด็กเล็กกับพัฒนาการของความ
สามารถที่แข็งแกร่งของการคิดและสุขภาพของอารมณ์ชีวิตที่ดี

Grades One to Eight

ช่วงระหว่างอายุเจ็ดถึงสิบสี่ปี กิจกรรมทางกายที่มีมากในช่วง
เด็กเล็กจะหลีกเลี่ยงให้กับชีวิตที่ใช้ความรู้สึก (feeling life) การเรียนรู้
ด้วยการเลียนแบบจะเริ่มลดลง เด็กจะมองครูในแบบที่เปลี่ยนไป เขา
จะมองครูในลักษณะที่เป็นผู้มีอำนาจที่เขารักและรอบรู้เกี่ยวกับโลก
เด็กก่อนวัยเรียนจะรู้สึกว่า “ฉันทำสิ่งที่ครูทำได้ด้วยการเลียนแบบ”
แต่เด็กประถมจะรู้สึกว่า “สิ่งที่ฉันไม่รู้มีเยอะเหลือเกิน แต่เธอเป็นครู
ของฉันและเธอรู้ และเธอจะสอนฉัน” เส้นทางสู่ความรู้ของเด็ก
นักเรียนในวัยเรียนจะผ่านทางสัมพันธ์ภาพกับครูในฐานะผู้มีอำนาจ
อันเป็นที่รัก (Loving Authority)

ครูประจำชั้นวอลดอร์ฟจะเผชิญกับความท้าทายอย่างมากใน
การทำงานกับเด็กๆ หลักสูตรจะมีมากมายและวิชาการแต่ละอย่างก็
แตกต่างกันอย่างมาก และครูก็ได้รับการคาดหวังว่าจะสามารถแสดง
หรืออธิบายอย่างสร้างสรรค์ในเรื่องวิชาการที่มีมากมายในช่วงเวลา
แปดปี ความท้าทายเชิงเชาวนปัญญาต่อครูมีมากมายมหาศาล
ความคิดของครูจะถูกระตุ้นอย่างสม่ำเสมอเช่นเดียวกับ ความคิด
สร้างสรรค์และความรักที่จะเรียนรู้ นอกจากนี้ครูยังต้องค้นหา

สัมพันธภาพในการอยู่ร่วมกันกับชั้นเรียนของเขาตลอดเวลาทั้งแปดปี ความสัมพันธ์กับเด็กๆและครอบครัวของเด็กๆจะมีความลึกซึ้งมากขึ้นเรื่อยๆและเด็กๆจะได้ประโยชน์อย่างมากมาจากสัมพันธภาพที่ต่อเรื่องนี้ ในขณะที่เดียวกันเด็กๆจะเรียนรู้ถึงสัมพันธภาพระหว่างพวกเขากับครูอื่นๆอีกมากมายเพราะพวกเขาจะมีชั้นเรียนในวิชาที่ต้องใช้ความเชี่ยวชาญ เช่น ภาษาต่างประเทศ ศิลปกรรม ประติมากรรม ยิมนาสติก และ การทำสวน

อีกสิ่งหนึ่งที่แปลกใหม่สำหรับเด็กประถมก็คือ อิศรภาพจากพลังของความจำ เด็กก่อนประถมมักทำให้เราทิ้งเมื่อพวกเขาบอกเราเกี่ยวกับรายละเอียดของเหตุการณ์ที่พวกเขาจำได้ แต่พวกเขาจะเรียกความจำไม่ได้ตามใจปรารถนา อาจจะต้องมีบางสิ่งบางอย่างที่ต้องใช้จุดประกายความจำ เช่น เสียง กลิ่น หรือภาพ ซึ่งเมื่อมีประกายเกิดขึ้นความจำก็มักจะไหลบ่ามาอย่างมากมาย ตรงกันข้ามเด็กประถมจะสามารถเดินทางเข้าไปในจิตใจและค้นหาความจำที่เขาต้องการ ซึ่งเป็นคุณภาพที่สำคัญที่ต้องการใช้ในการเรียนทางวิชาการ

การเปลี่ยนแปลงอีกสิ่งหนึ่งในนักเรียนประถมก็คือพวกเขาจะให้ความสนใจในกฎระเบียบ จะเห็นได้ชัดจากการเล่นเกมที่มีกฎเกณฑ์ซึ่งจะเด่นชัดขึ้นมากกว่าการเล่นเชิงคิดฝันและสร้างสรรค์ของเด็กเล็ก เด็กๆก็จะพร้อมในการเรียนรู้ที่ถูกนำด้วยกฎเกณฑ์เช่นกัน กฎทางคณิตศาสตร์และการเขียนจะมีความหมายกับเด็กประถมในขณะที่ไม่มีทางมีความหมายกับเด็กเล็กๆ ซึ่งจะไม่รู้ความหมายภายในของกฎเกณฑ์ ยังมีอีกหลายด้านของความตระหนักรู้ (consciousness) ซึ่งถูกปลุกให้ตื่นในเด็กประถม หลายอย่างสัมพันธ์กับการเติบโตเต็มที่ (maturation) ของระบบจังหวะ (rhythmic system) เนื่องจากตอนนี้ทั้งหัวใจและปอดจะเข้าสู่จังหวะที่ปกติแล้ว ในขณะที่ในเด็กเล็กทั้งสองระบบนี้ยังไม่ค่อยมีจังหวะที่ปกติ

จากพัฒนาการของระบบจังหวะของร่างกายเด็กจะเริ่มรักเกมที่ใช้จังหวะ เช่นกระโดดเชือกตามโคลงกลอน การตบมือเป็นจังหวะ

การโยนลูกบอลพร้อมกับกลอนแบบยาว

การเคลื่อนไหวตามจังหวะ (เช่นการนับและพูดซ้ำ –recitation) จะบอกกล่าวอย่างลึกซึ้งเข้าไปถึงภายใน ขณะที่ระบบจังหวะพัฒนาไป ชีวิตด้านความรู้สึก (feeling life) ของเด็กจะเริ่มค่อยๆปรากฏออกมา การศึกษาอาจทำได้โดยเหินหา ใช้วิชาการและมองข้าม (bypass) ความรู้สึกเหล่านี้ หรือการศึกษาอาจกวนกระตุ้น(stir)ความรู้สึกเหล่านี้อย่างลึกซึ้งก็ได้ ครูวอลดอร์ฟจะถ่ายถอดบทเรียนในลักษณะเชิงศิลปะ นำวิชาต่างๆมากมายมาสู่ชีวิต ความรักในวิชาต่างๆซึ่งพัฒนาขึ้นมาในช่วงปีประถมนี้จะส่งผลให้เกิดการมุ่งแสวงหาความรู้(quest for knowledge) ที่ลึกซึ้งในช่วงวัยรุ่นและวัยหลังจากนั้น ภารกิจหลักอันหนึ่งของครูวอลดอร์ฟประถมก็คือเสนอหลักสูตรในแบบที่มันจะกระตุ้นกวนจินตภาพและความรู้สึกของนักเรียน สร้างบริบท (context) ซึ่งพวกเขาจะมีประสบการณ์กับ sympathyและantipathy ความปิติและความโศกเศร้า ความโกรธและความสงบ และอื่นๆอีกมากมาย แรงกระตุ้นทางจริยธรรม (moral impulses) ของเด็กๆจะถูกปลุกให้ตื่นผ่านเรื่องเล่าปรัมปรา (mythologies) นิทาน อัดชีวประวัติ ฯลฯ ไอเดียที่เริ่มเติบโตจากเรื่องเหล่านี้จะช่วยให้พวกเขาแบ่งบานในช่วงวัยรุ่น

High School

เมื่ออายุประมาณสิบสี่ปี ชีวิตด้านการคิดในการรับรู้และเขาวนปัญญาเริ่มมีพัฒนาการอย่างแข็งแรงในเด็กวัยรุ่น ตอนนี้เด็กๆจะทำงานกับครูซึ่งมีความเชี่ยวชาญในแต่ละด้าน ครูจะนำทางนักเรียนผ่านขั้นตอนของการคิดวิฤต (critical thinking) ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษของเด็กวัยรุ่น (teenage) และจะช่วยพวกเขาพัฒนาข้อยุติ(judgment)ที่เป็นอิสระ ในโรงเรียน high school แบบ วอลดอร์ฟ นักเรียนจะถูกสอนให้สังเกตและสะท้อนสิ่งที่เขาสังเกตออกมาเพื่อที่ว่าพวกเขาจะหาข้อสรุปเกี่ยวกับชีวิตได้ด้วยตัวของเขาเอง พวกเขาจะได้รับการกระตุ้นกระหยอ (encourage) ให้สำรวจพิจารณาปัญหาจากมุมมองหลายๆด้าน ซึ่งจะทำให้ความคิดของพวกเขาสมดุล (rounded) มากกว่าที่จะ

แคบ ในส่วนลึกของวัยรุ่น (adolescent) ความมุ่งมั่นในการแสวงหาความจริงจะถูกปลุกให้ตื่น และการแสวงหาความจริงนี้จะทำให้เขาเดินทางอย่างไม่ย่อท้อเหมือนกับที่อัศวินของกษัตริย์อาเธอร์เสาะแสวงหาจอกศักดิ์สิทธิ์ (Holy Grail) เลยทีเดียว ครู high school วอลดอร์ฟจะรับรู้ปัญหาที่ลึกซึ้งเหล่านี้กำลังทำให้นักเรียนปั่นป่วนอยู่ภายใน เช่น ฉันเป็นใคร ฉันกำลังทำอะไรที่นี่ ฉันกำลังแสวงหาอะไรในชีวิต วิชาการทั้งทางด้านสังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์จะเปิดประตูให้นักเรียนแสวงหาคำตอบที่ลึกซึ้งเหล่านี้

เด็ก high school จะผ่านประสบการณ์การเปลี่ยนแปลงอย่างมาก ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ และ จิต ซึ่งอาจทำให้พวกเขาเสียสมดุลในพัฒนาการได้ง่ายๆ เด็กวัยรุ่นจำนวนมากทุ่มเทตัวเองให้กับชีวิตทางสังคม (เกี่ยวกับเพื่อน สังสรร ฯลฯ) จนไม่มีพลังงานเหลือสำหรับพัฒนาการทางการคิด อีกจำนวนมากที่ใช้พลังงานไปกับกีฬาซึ่งก็ทำให้พัฒนาการทางการคิดอ่อนด้อยลงเช่นกัน ในขณะที่ความสนใจที่สมดุลต่อ ชีวิตสังคม และ กีฬา จะช่วยส่งเสริมการคิด การให้ความสนใจมากเกินไปกับสิ่งทั้งสองจะลดทอนพลังงานที่จำเป็นสำหรับการคิดไป ไม่มีวิธีแน่นอนที่ไร้อ่อนในการนำทางคนหนุ่มสาวให้ผ่านพ้นช่วงวัยรุ่นไปได้ แต่ถ้าหากร่างกาย (physical nature) ของพวกเขาได้รับการพัฒนาอย่างมีสุขภาพดีในช่วงวัยเด็กเล็ก และ ชีวิตทางอารมณ์ (emotional life) ของพวกเขาได้รับการปลุกฝังที่ดีในช่วงชั้นประถม ก็จะมีโอกาสที่ดีกว่าที่จิตใจของพวกเขาจะสามารถแบ่งบานในลักษณะที่สมดุลได้ในวัยรุ่น

การคิดในวัยผู้ใหญ่

สิ่งที่เกิดขึ้นในช่วงยี่สิบปีแรกของชีวิตจะเป็นพื้นฐานสำหรับการบรรลุสติภาวะเมื่ออายุยี่สิบเอ็ดปี เมื่อหนุ่มสาวเหล่านี้มีประสบการณ์ในการเกิด “ตัวฉัน” อย่างลึกซึ้ง ซึ่งแตกต่างจากการเกิด “ตัวฉัน” ตอนอายุสามขวบ ตอนนี้พวกเขาพร้อมแล้วที่จะรับผิดชอบจากภายในต่อทิศทางของชีวิตของตนเอง “ตัวฉัน” ของพวกเขาทำงาน

ผ่านการคิด ความรู้สึก และการกระทำ (Thinking, Feeling, Willing) ของตัวเอง และเมื่อทุกด้านเหล่านี้ของตัวตนของเขาได้รับการพัฒนาอย่างมีสุขภาพที่ดีและอย่างสอดคล้อง (harmonious) “ตัวฉัน”จะมีเครื่องมือที่แข็งแรงและชัดเจนสำหรับการใช้ในอนาคต ถ้าหากเครื่องมือเหล่านี้เสียหายไปบางส่วน พวกเขาอาจต้องทำงานหนักขึ้นเพื่อเยียวยา มัน เพื่อจะทำให้เขาในฐานะปัจเจกบุคคลเป็นที่รับรู้ได้อย่างชัดเจนและสมบูรณ์

ถ้าหากเป็นเหมือนดินที่อุดมสมบูรณ์และสัมพันธ์ได้ดีกับความ รู้สึกและการกระทำ ก็จะมีโอกาสอย่างมากสำหรับการเติบโตและพัฒนาการตลอดชีวิต การศึกษาด้วยตนเองของเรา อาจนำเราไปสู่อาณาจักรใหม่ของการคิดที่ รูดอร์ฟ สไตเนอร์ ได้เคยพูดเอาไว้ เขาบอกว่ามนุษย์ยุคใหม่กำลังยืนอยู่บนเส้นแบ่งเขต (threshold) เราอาจสามารถพัฒนาขีดความสามารถในการคิดในรูปแบบที่สูงขึ้นไปได้โดยที่มนุษย์ไม่เคยทำได้มาก่อน เขาเขียนไว้ในบทนำในหนังสือ Knowledge of the Higher World and its attainment ว่า “มีความสามารถที่จะทำให้ตนเองมีความรู้ในโลกที่อยู่สูงขึ้นไปฝังอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคน” ความท้าทายของมนุษย์ยุคใหม่ก็คือปลูกความสามารถเหล่านี้ให้ตื่นขึ้นมา

การปลูกความสามารถนี้ให้ตื่นไม่ใช่กระบวนการที่ทำได้โดยง่าย แต่สไตเนอร์ให้แบบฝึกหัดและแนวทางในการที่จะช่วยนำพาความสามารถนี้ออกมาในลักษณะที่แข็งแรงสมบูรณ์ (healthy manner) วิธีไปสู่การปลูกความสามารถนี้น่าจะง่ายขึ้น ถ้าวิธีการคิดเติบโตขึ้นมาในลักษณะที่ ความคิดฝันและจินตนาการ สุกงอมตามเวลาของมัน และอิสรภาพในการคิดซึ่งถูกเติมเต็มด้วย อุดมคติ เติบโตได้ดีในช่วงวัยรุ่น ทุกสิ่งทุกอย่างนี้เมื่อรวมเข้ากับสำนึกของความมหัศจรรย์ (sense of wonder) จะเปิดประตูสู่วิธีการคิดแบบใหม่ วิธีคิดแบบนี้เป็นไปได้และสิ่งที่ตามมาคือวงกลมใหม่ๆของชีวิต

หน้า PAGE 13 จาก NUMPAGES 13